Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: Lausuntopyyntö: HE 4/2020 vp

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPerin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta

Yleistä

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer kannattaa hallituksen muutosesityksiä lakiin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta. Lakiesityksen perusteluissa on hyvin tuotu esille nykyisen lainsäädännön sekä suositusluonteisten ohjeistusten aukkokohdat.

Tehostettuun palveluasumiseen sekä laitoshoitoon sijoitettujen ikäihmisten kuntoisuus on heikentynyt jatkuvasti ja samanaikaisesti palveluja tuottavien työntekijöiden lukumäärää ei ole tarvetta vastaavasti pystytty nostamaan. Henkilöstömitoituksia ohjaavat suositukset eivät myöskään ole toimivat, koska näitä suosituksia ei kaikissa toimintayksiköissä noudateta. Lisäksi henkilöstömääräsuositukset on laadittu ajankohtana, jolloin palveluiden piirissä olevien asiakkaiden kunto oli parempi ja heidän tarvitsemansa hoidon tarve oli pienempää.

Välitön asiakastyö ja välillinen työ

Lakiesitykseen on tehty erittäin hyvä kirjaus, missä henkilöstömitoitusta laskettaessa erotellaan toisistaan välitön asiakastyö ja toimintayksikössä suoritettavat muut tukityöt. Molempia töitä jokaisessa toimintayksikössä on nyt ja myös tulevaisuudessa. Jatkossa koulutetulle hoitohenkilökunnalle jää enemmän aikaa koulutusta vastaavaan hoitotyöhön. Tällä saadaan hoidon laatua nostettua, joka on merkityksellistä asiakkaiden inhimillisen elämän kannalta. Em. vaikuttaa suoraan myös hoitajien psykososiaaliseen kuormitukseen, joka on nyt ylikuormittunut tästä eettisesti kestämättömästä tilanteesta. Laitossiivous ja muut toimintayksikössä suoritettavat tukitehtävät tarvitsevat myös ammattitaitoiset työntekijät. Näitä ammattitaitovaatimuksia ei ole hoitoalan koulutuksissa ja näiden töiden tekemistä ei myöskään tule edellyttää hoitohenkilökunnalta.

Välittömään asiakastyöhön laskettavista henkilöstöryhmistä

Lakiesityksessä esitetyt henkilöstöryhmät vastaavat asiakkaiden tarpeita, kun pidetään huolta siitä, että myös 20 §:n säädökset riittävästä henkilöstömitoituksesta täyttyvät. Ympärivuorokautisessa hoidossa asiakkaat ovat monisairaita ja saattohoidon osaamista tarvitsevia, jolloin heitä hoitamaan tarvitaan koulutuksen saaneita ammattihenkilöitä.

Hoiva-avustajille voidaan antaa vaatimattomia hoivatehtäviä sekä erityisesti tukitöitä. Säädösten kirjaukset eivät saa johtaa siihen, että hoiva-avustajat tekisivät sairaanhoidollisia tehtäviä tai että ammattihenkilö työvuorossaan joutuisi vahtimaan alemmin koulutettujen työtä. Työnantajan on suunniteltava jokaisen työvuoron koulutusrakenne niin, että hoito on laadukasta ja asiakkaan vaativiinkin hoidollisiin tarpeisiin pystytään vastaamaan.

Toimintayksikkö ja henkilöstömitoituksen seurantajakso

Lakiesityksen 20 §:n kirjaukset toimintayksiköstä ovat ongelmalliset. Jos toimintayksikkö pitää sisällään useamman hoivayksikön, antaa tämä edelleen mahdollisuuden mitoituksella kikkailuun. Luotettavampaa olisi, jos mitoitus laskettaisiin pienimmissä yksiköissä esimerkiksi osastoittain.

Esimerkiksi yhden johtajan alaisuudessa toimiva toimintayksikkö on voitu jakaa useampaan toiminnalliseen yksikköön. Tällainen toimintamalli esimerkiksi varhaiskasvatuksessa päiväkodeissa on johtanut siihen, että päiväkodeissa tarkastellaan talokohtaista mitoitusta. Silloin joku ryhmä voi olla jatkuvasti vajaamiehitetty ja saman päiväkodin jossain toisessa ryhmässä mitoitusvaatimukset täyttyvät ja jopa ylittyvät Talokohtaisesti laskettu mitoitus on tällöin kuitenkin säädetyn mukainen. Tämä sama laskentamalli voi toteutua myös vanhustenhoidossa, ellei tätä estetä lainsäädännössä.

Lakiesityksessä oleva kolmen viikon seurantajakso voi myös vaarantaa henkilöstömitoitusten toteutumista erityisesti viikonloppuisin ja juhlapyhinä. Palveluja tarvitsevien vanhusten palveluntarve ei kuitenkaan viikonloppuisin tai juhlapyhinä vähene.

Asiakkaiden palvelutarpeen arviointi

Asiakkaiden palvelutarpeiden selvittämiseksi vaaditaan käytettäväksi kansallista RAI-arviointijärjestelmää ja tämä on hyvä. Jotta tämä myös käytännössä toimisi, niin silloin on huolehdittava siitä, että henkilökunnan koulutus järjestelmän käyttöönotossa onnistuu. Henkilöstölle on annettava myös riittävästi aikaa RAI-järjestelmän toteutukseen ja on turvattava myös se, että asiakkaiden tietoja järjestelmään syöttävä työntekijä on myös itse asiakkaan välittömässä hoitotyössä. Muutoin on uhkana se, että tieto tulee vääristymään.

Lain voimaantulo

Useat tehostetun palveluasumisen yksiköt ovat kriisissä juuri tällä hetkellä. Niille siirtymäaika on liian pitkä. Tätä kuitenkin lieventää se, että välitön ja välillinen työ erotetaan toisistaan heti lain voimaan tullessa 1.8.2020. On huomioitava, että vuonna 2023 jokaisessa tehostetun palveluasumisen yksikössä vähimmäismitoituksen tulee olla 0.7, joten siirtymäaikana on koko ajan mentävä kohti 0.7- mitoitustasoa.

Muuta

SuPerin näkemyksen mukaan tällä lakimuutoksella ympärivuorokautisen vanhustenhoidon laatu nousee ja se tulee työpaikkana vetovoimaisemmaksi, jos lakia noudatetaan. Puutteena on edelleen se, että lain rikkomisesta ei ole määritelty sanktioita. Nyt useiden palveluntuottajien kohdalla lain noudattaminen on ollut valitettavan heikkoa ja suositusluonteisia ohjeita on noudatettu vielä lakiakin vähemmän.

Työvoimantarve

Vanhustenhoidon työntekijät ovat viestittäneet, että kun hoidon laatu ja työolot saadaan paremmiksi, tehostetun palveluasumisen yksiköiden veto- ja pitovoima lisääntyy. Tällä on suuri merkitys tulevaisuuden työvoimatarpeita tarkasteltaessa.

Työn kuormittavuudesta aiheutuu myös runsaasti sairauspoissaoloja ja jopa ennenaikaisia työkyvyttömyyseläkkeitä. Henkilöstömitoituksen nostolla voidaan myös näitä ilmiöitä pienentää ja kuormituksen vähentäminen hoitajien työssä tulee jatkossa todennäköisesti vähentämään myös sijaisten ottamisen tarvetta.

Lähihoitajakoulutukseen on nyt kaavailtu lisää aloituspaikkoja seuraavien lähivuosien ajaksi. Tällä hetkellä koulutuspaikkoja on riittävästi, mutta ongelmana lähihoitajakoulutuksessa on aivan liian korkea keskeyttämisprosentti. Tehokkaampi tapa turvata riittävän ja työhön myös soveltuvan hoitohenkilöstön määrä olisi ottaa lähihoitajakoulutukseen karsivat soveltuvuustestit. Se olisi koko kansantalouden kannalta kustannustehokasta ja lisäisi myös alan vetovoimaa. Pelkkä aloituspaikkojen lisäys ilman opiskelijoiden testausta tulee lisäämään opintojensa keskeyttävien opiskelijoiden määrää entisestään.

Helsingissä 20.20.2020

Silja Paavola
puheenjohtaja

Jussi Salo
kehittämisjohtaja

SUOMEN LÄHI- JA PERUSHOITAJALIITTO SUPER RY

SuPerissa on noin 90 000 jäsentä, jotka työskentelevät sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä kasvatusalalla julkisella ja yksityisellä sektorilla.

Lisätietoja lausunnosta antaa kehittämisjohtaja Jussi Salo, 09 2727 9292, jussi.salo@superliitto.fi